

ਅਪੀਲੀ ਸਿਵਲ

ਭੰਡਾਰੀ. ਜੇ., ਅਤੇ ਦੁਲਟ, ਜੇ.

ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਬਚਾਅ ਪੱਖ-ਅਪੀਲੈਟਸ

ਬਨਾਮ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਰਤ ਏਆਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਉੱਤਰਦਾਤਾ

1947 ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਨੰ* 47*

195

August, 4th ਕਸਟਮ (ਪੰਜਾਬ)—ਲਾਗੂ—ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਜ਼ਰਗਰ—ਕੀ ਪੁਥਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ—ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ—ਵਿਆਹ—ਪਤੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਗ ਜਾਂ ਤਿਆਗ—ਕੀ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ—ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਤੀ

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਜ਼ਰਗਰ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਰਵਾਇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ। ਇੱਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜੋ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਪੁਥਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ; ਅਤੇ ਗੈਰ-ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜੋ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ। ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਰਗਰ ਨਾ ਤਾਂ ਮਾਲਕ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਮਿਨ ਹਨ: ਉਹ ਗੈਰ ਬਿਸਵੇਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ। ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿਵਾਜ-ਏ-ਆਮ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸਮੇਂ ਨਾ ਤਾਂ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਜਰਗਿਆਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਜਰਗਿਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਅੱਗੋਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਔਰਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਰਦ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਕਿ ਤਲਾਕ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਭੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਆਮ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਦੂਸਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਤਲਾਕ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਲਾਹੁਦ-ਦੀਨ ਹਨੀਫ਼, ਸਬ ਜੱਜ, ਪਹਿਲੀ ਸੈਣੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਮਿਤੀ 23 ਜਨਵਰੀ, 1947 ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ, ਮੁਕਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਸਹਿਣ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਫ਼ਰਮਾਨ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਪੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਨੰ: 6 ਤੋਂ 21 ਤੱਕ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਕੇ.ਐਲ. ਗੋਸਾਈਂ, ਸੀ. ਰਾਏ, ਐਚ.ਐਲ ਸਿੱਬਲ ਅਤੇ ਕੇ.ਐਸ. ਥਾਪਰ ।

ਐਫਸੀ ਮਿੱਤਲ, ਐਚ.ਐਸ. ਦੁਆਬੀਆ ਅਤੇ ਆਈਐਸ ਕਾਰਵਾਲ, ਰੈਜ ਪੌਡੈਟਸ ਲਈ ।

ਨਿਰਣਾ

ਭੰਡਾਰੀ, ਸੀ.ਜੇ.- ਦੇ ਸਵਾਲ ਡਿ-ਭਦਤਰੀ, ਸੀ.ਜੇ. ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਰਥਾਤ-

(1) ਕੀ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਜ਼ਰਗਰ ਰਿਵਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹਨ; ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ,

2.

ਜਿਸ

ਦੁਆਰਾ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਜਾਂ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਆਹ ਦੇ ਬੰਧਨ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਸ਼ਾਂਡਰੀ. ਸੀ.ਜੇ. ਨੇ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਾਲ 1943 ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। 1 ਜਨਵਰੀ, 1944 ਨੂੰ ਯੁਪਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ।

13 ਅਕਤੂਬਰ 1944 ਨੂੰ ਸ. ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ। ਯੁਪਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸੱਚੀ ਭੈਣ, ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੰਜ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲੈ ਕੇ ਆਈ। ਉਸ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਯੁਪਿਸਟਰ ਕੌਰ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ * ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਨੇੜਤਾ ਬਣਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਲ 1943 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਉਸ ਦੀ ਰਖੇਲ ਵਜੋਂ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ; ਕਿ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਕੁਝ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਲਕ ਸੀ; ਕਿ ਸਾਲ 1944 ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਕਤਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੰਜ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਯੁਪਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਦਈ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ। ਯੁਪਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦੀ ਅਸਲੀ ਭੈਣ ਯੁਪਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਨਿਵੇਕਲੀ ਮਾਲਕ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਯੁਪਿਸਟਰ ਕੌਰ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਪਤਨੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਜਾਇਦਾਦ ਸਿਰਫ

ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ।

ਰਿਵਾਜ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ H^1 ਦੰਤਾਂ ਨੰ: 1 ਤੋਂ 5 ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ "ਭਈ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਜੀਹ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ" ਕਾਵੜ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਾਲੀ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਕੌਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜਗਤ ਸਿੰਘ, ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਚਾਦਰ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਹ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਆਹ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਹਿਲਾ ਪਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਮੁੱਲਾ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 147 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਕੌਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਵਾਰਸਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ। ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ।

ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਹੀ ਨਿਰਣੇ 'ਤੇ ਆਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਣੇ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (1) ਕੀ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਕੌਰ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਨੇੜਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ, (2) ਭਾਵੇਂ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਕੌਰ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਖੇਲ ਸੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਸੀ, (3) ਜੇ ਉਸਨੇ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕੀ ਉਹ ਵਿਆਹ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, (4) ਕੀ ਉਹ ਜਾਇਦਾਦ ਜਿਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਰਿਘਬੀਰ ਸਿੰਘ $t_{>0U} ght$ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ ਜਾਂ ਸਰਦਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ, (5) ਕੀ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕੌਰ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਟੇਮਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ (6) ਜੇਕਰ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਕੀ ਉਹ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਆਹ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ- $\gg t^E W \wedge h$ ਸਰਦਾਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਭੰਡਾਰੀ, f_i r_s £ ਪਤੀ।

ਇਹ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ

ਪਿੰਡ ਕੁੰਗ ਦੇ ਇੱਕ ਸੁਨਿਆਰੇ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਸਨ। ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦਾ ਜਨਮ 1884 ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਇੱਕ ਸੁਨਿਆਰੇ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.ਐਲ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 1903 ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਭੱਜ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਏ ਪਤੀ ਨੇ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 498 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਤਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੌਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਗਵਾ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਸੀ। ਇਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਬਟਾਲਾ ਦੇ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨੇ 23 ਫਰਵਰੀ, 1904 ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਘਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਿਆ ਸੀ। ਅਗਲੇ 15 ਜਾਂ 16 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਰਹੱਸ ਵਿੱਚ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਨੇ ਮਾੜੇ ਰਾਹ ਅਪਣਾ ਲਏ, ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਖੇਲ ਵਜੋਂ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, 1921 ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਲਗਭਗ 1921 ਵਿੱਚ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਨੇ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੁਨਿਆਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 27 ਦਸੰਬਰ, 1931 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹੇ। ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਸਾਲ 1944 ਵਿੱਚ ਹੋਈ।

ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਦੋ ਨੁਕਤੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਰਾਖਬੀਰ **ਸਿੰਘ** ਅਰਥਾਤ (1) ਕੀ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਕਾਨੂੰਨ ਸੀ- ਅਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਜਾਂ ਸ਼ਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੇ ਹੈ, ਤਾਂ (2) ਕੀ ਉਹ ਗਈ ਅਤੇ ਤਾਰਤਾਰ ਕੌਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਨਵਾਂ ਵਿਆਹ। ਭੰਡਾਰੀ, ਸੀ.ਜੇ

ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਸ ਸਾਲ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਲੜਕੀ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਜਗਤ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.1, ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ 2, ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਘ, ਪੀਡਬਲਯੂ 3, ਅਤੇ ਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੀਡਬਲਯੂ 4, ਅਤੇ ਜੱਜਮੈਂਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਤੋਂ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਪੀਡਬਲਯੂਐਲ/1, ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਦੰਡ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 498 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਲ 1903 ਵਿਚ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਭੱਜ ਗਈ ਸੀ, ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਅਸਫਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਉਸ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਨਫਰਤ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾਮੂਲੀ ਹਨ। ਭਾਗ ਸਿੰਘ। PW5, ਅਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, PW6, ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭਰਾ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ *ਚਾਦਰ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ*, ਕਿ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਮ *ਤੰਬੋਲ ਦੀ* ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹੀ ਸੀ। 1931. ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 7, ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਸਮ ਨਿਭਾਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 8, ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 9, ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਦੀ ਟੈਸਟੀ ਮਨੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

^d b ^r7^ Wh o ਸਨ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਅਤੇ ਵਾਈ ^^ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤਾਣਬੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਬਹਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਇੰਦਰਾਜ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ a Iso. ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ

ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਤੰਬੋਲ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ- “^^ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੈਦਰੀਆਂ, ਸੀਜੇ ਪੀ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ, ਸਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਦੇ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਤੰਬੋਲ ਸਬੰਧੀ ਇੰਦਰਾਜ਼ ਖਾਤੇ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਾਲੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕਿਤ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਯੂਥਿਸਟਰ ਤਾਰ ਕੌਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਦਸੰਬਰ 1931 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਉਸਦੇ ਪਿੰਡ ਨੌਸ਼ਹਿਰਾ ਧਾਲਾ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਘਰ ਹੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ

5 ਦਸੰਬਰ, 1928 (ਡੀ. 70) ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਸੀਅਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ 6 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਤੀ ਦੱਸਿਆ ਹੁੰਦਾ। 1930 (ਡੀ. 65)। ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦੁਆਰਾ 13 ਅਗਸਤ, 1919 ਨੂੰ ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਦੂਜੇ ਘਰ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ. 7 ਵਿੱਚ ਵੀ, ਉਸਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਜੋ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਾਲ 1921 ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਗਵਾਹ ਹਨ ਕਿ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਲ 1931 ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਉਹ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੈਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦਾ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜੇ ਕੁਝ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਉਦੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਛੋਟੀ ਸੀ, ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਸਾਲ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ।^{ਅਤੇ ਹੋਰ} ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਰਖੇਲ ਅਤੇ ਘਰਮਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਤਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਚਲੀ ਗਈ। ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ

ਅਤੇ ਹੋਰ

ਭੰਡਾਰੀ। ਸੀ.ਜੇ

ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਕਿ ਕੀ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਭਾਈਚਾਰਾ ਦੇ ਕਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ 1921 ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਪਿੰਡ ਕੱਕੜ ਵਿਖੇ ਸਰਦਾਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਚਾਦਰ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਸੀ - ਡੀਡਬਲਯੂਜ਼ 25 ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, 27, 28, 29, 30 ਅਤੇ 33। ਦੂਜਾ, ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯੁਪਿਸਟਰ ਕੌਰ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 15 ਜਾਂ 16 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਰਦਾਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, - ਬਿਆਨ *ਰਾਹੀਂ*। ਤੀਸਰਾ, ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਬਾਹਾ ਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। - ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਨੇ 5 ਦਸੰਬਰ, 1928 (ਡੀ. 70) ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਡੀਡ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੇ 6 ਨਵੰਬਰ, 1930 (ਡੀ. 65) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਵਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਤੀ ਮੰਨਿਆ। . ਉਸਦੀ ਮਾਤਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੌਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ 9 ਜੁਲਾਈ, 1935 ਦੀ ਡੀਡ ਆਫ ਤੋਹਫੇ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਬਲਿਆਦੂਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ—(ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਡੀ. 66) ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਡੀ. 73) ਯੁਪਿਸਟਰ ਕੌਰ ਨੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਬਾਹਾ ਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ। 19 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1940 (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਡੀ. 260) ਦੇ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਅਤੇ 27 ਮਈ, 1940 (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਡੀ. 261) ਦੀ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਸਰਦਾਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਯੁਪਿਸਟਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੱਸਿਆ। **ਉਸਦੇ** ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਈ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਲੀਜ਼ ਡੀਡਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਵਰਣਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਿਆ। ਸਰਦਾਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ, ਗਵਾਹ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੁਪਿਸਟਰ ਕੌਰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੀ ਮੌਤ, ਕਿ ਭਾਈਚਾਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ^{ਅਤੇ} ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਵਿਆਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ - ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਪੱਖੀ ਭੰਡਨ ਦੀ ਮੌਤ। ^{ਉਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ} ਸੀ. ਜੇ.ਪੀ.ਆਰ.ਐਫ. ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 5 ਦੀ ਮਾਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ^{ਬਚਾਓ} ਪੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸਗੋਂ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਯੁਪਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦੀ ਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਣ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਣਗੀਆਂ। . ਮੁਦਈ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਦੋ ਮਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕਠਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਇੱਕ ਵਾਹੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਘਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਰਾਇਲ ਟਾਕੀਜ਼ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਤਿੰਨ ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਇਮਾਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀਨ ਅਤੇ

ਮਹਿਰਾਜ-ਉਦ-ਦੀਨ ਦਾ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੌਰ ਨੂੰ 1000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ। 24,000, ਮਿਤੀ 30 ਨਵੰਬਰ, 1929, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਪੀ. 1. ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਯੁੱਧ ਇਸ਼ਟ ਕੌਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇਸ ਘਰ ਦਾ ਜ਼ਬਾਨੀ ਤੋਹਫਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਟੋਕਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੰਧ ਨਾਲ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੀ ਸਲੈਬ ਚਿਪਕਾਈ ਸੀ। ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ 9 ਜੁਲਾਈ, 1935 ਨੂੰ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਤੋਹਫੇ ਦੀ ਇੱਕ ਨਿਯਮਤ ਡੀਡ (ਐਕਸ ਹਾਈਬਿਟ ਡੀ. 66) ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ। ਦ

ਘਰ ਜੋ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਸੀ- ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੁੜ ਨੂੰ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਕੌਰ ਨੇ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਬਜਾਏ ਤਿੰਨ ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਇਮਾਰਤ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਕਾਨ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ- ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਨੇ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਈ.ਡੀ. ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੱਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੌਰ (ਲਾਰੀ 18 ਜੋ) ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਕੌਰ ਨੇ ਇਹ ਸਮਝ ਕੇ ਕਿ ਉਹ ਘਰ ਨੂੰ ਤੋਹਫੇ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਘਰ ਦਾ ਜ਼ਬਾਨੀ ਤੋਹਫਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ 9 ਜੁਲਾਈ, 1935 ਨੂੰ, ਉਸਨੇ ਘਰ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਕਾਇਦਾ ਡੀਡ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਬਿਆਨ ਕਿ ਇਸ ਮਕਾਨ ਦੀ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਲਈ ਪੈਸਾ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਮਕਾਨ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਤੋਹਫਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦਾ ਜੋਖਮ ਲੈਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਡੀਡ ਆਪਣੀ ਸੱਸ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਚਲਾਈ ਗਈ ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਘਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੁਦਈ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਹਾਣੀ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਘਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੌਰ ਨੇ ਖੁਦ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ, ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਜ਼ਬਾਨੀ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.20, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.21 ਅਤੇ ਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.21 ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੌਰ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਅਤੇ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਕੌਰ ਦਾ ਦਾਦਾ ਪੁਪਾ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਚੱਜਾ ਸਾਹੂਕਾਰ ਸੀ / ਕਿ 17 ਜਨਵਰੀ 1899 ਨੂੰ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਵਸੀਅਤ (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਪੀ. 13) ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਉਸਦੀ ਕੁਝ ਚੱਲ ਅਤੇ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ

ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿਧਵਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੌਰ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਕਾਨ ਖਰੀਦਣ ਲਈ। 24,000 ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੌਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੰਗ ਖਰੀਦਦਾਰੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਸਲ ਘਰ ਢਾਹ

ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਭੰਡਾਰੀ, ਸੀ.ਜੇ. ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਬਣਾਈ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਹ ਤੱਥ ਇਕੱਲੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਸਲ ਘਰ ਨੂੰ ਖਰੀਦਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਾਰ- ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੰਡ. ਮੇਸ਼ਰ ਕੌਰ ਨੇ ਖੁਦ ਫਾਈਲ ਵਿਚ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਕਿ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿਰਾਇਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਘਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਤੋਹਫੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਇਦਾਦ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਾਰਸਾਂ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਕੋਲ।

ਦੂਜੀ ਇਮਾਰਤ ਕਟੜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਇੱਕ ਦੋ ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਮਕਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਘਰ 13 ਅਗਸਤ 1919 ਨੂੰ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਦੇ ਆਧਾਰ ' ਤੇ ਲਛਮਣ ਕੌਰ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਅਸਲੀ ਨਾਮ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦੇ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਕਾਨ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਅਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜਗਤ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਚੰਦਾ ੈ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਭੱਜ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਗਹਿਣੇ ਲੈ ਗਏ। ਹੈ ~। ਕੀ ਇਹ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘਰ ਤਾਤਾਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਖੋਹੇ ਗਏ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਤੋਂ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ? ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੀ ਖਾਤਰ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਭੰਡਾਰੀ, ਸੀ.ਜੇ. ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ 1919 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਮਕਾਨ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਫੰਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਸਨ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੋ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪੈਸੇ ਦਾ ਤੋਹਫ਼ਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਘਰ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਕੌਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਈ ਸੀ।

ਕਨਾਲ 4 ਮਰਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਪਲਾਟ ਹੈ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮੌਜ਼ਾ ਕਠਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ *J* ਹੈ। ਇਹ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਇੱਕ ਜੀਵਨ ਸੰਪਤੀ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਕੌਰ ਇਸਦੀ ਪੂਰੀ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਖੋਜ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਕੌਰ ਤਿੰਨੋਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਨਿਵੇਕਲੀ ਮਾਲਕ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ (1) ਕਿ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਕੌਰ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਪਤਨੀ ਸੀ। ਪੀ ਡਬਲਯੂ 1, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਇੱਕ * *ਜ਼ਰਗਰ*, (2) ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਭੱਜ ਗਈ, (3) ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ > ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਕਰਤੂਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਰਿਹਾਈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, (4) ਜੋ ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ

ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕੌਰ ਨੇ ਚਾਦਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਆਹ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕੀਤਾ , ਜੋ ਕਿ ਅਮਰੀ ਜਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਇੱਕ ਜੱਟ ਸ਼੍ਰਮਣੀ ਸੀ, ਅਤੇ (5) ਕਿ ਤਿੰਨਾਂ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਪੱਖੀ ਧਿਰਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਸੂਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੁਧਿਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ-

ਅਗਲਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ tar Kaur, Bhandari, C. J

ਸਾਹਮਣੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਜ਼ਰਗਰ ਰਵਾਇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹਨ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਗੋਕਲ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਪਰਵੀਨ ਕੁਮਾਰੀ (1) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ , ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਧਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਜਿਸਨੂੰ ਕਸਟੋ ਮੈਰੀ ਲਾਅ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੰਨੀ ਸ਼ਾਸਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਕਸਟਮ - ਦੋਸ਼ ਜਾਂ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਰਿਵਾਜ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ

ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਫੀਕਸ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ 'ਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਜ਼ਰਗਰਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਜ਼ਰਗਰਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਬਦੁਲ ਕਰੀਮ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਬਖਸ਼ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਐਸ.ਟੀ. ਆਰ. ਟਿਲ ਹੁਸੈਨ (1) ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਅਸਪਸ਼ਟ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਬਟਾਲਾ ਦੇ ਜ਼ਰਗਰਾਂ ਕੌਰ-ਖਿਸਰ-ਕਿਸ਼ੂਰ-ਰੋਣ-ਦੇ-ਮੁਖਾ-ਇਤੋ-ਵਜੋ-ਥੇ-ਕੋ-ਭਾ-ਓ-ਰ-ਗੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਪੁੱਤਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਗੈਰ-ਖੇਤੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾ ਮੁਹਾਰਰ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਖੀ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਦਾ-ਇਤ-ਇ-ਜ਼ਾ-ਦੇ-ਰ-ਮ-ਲਿ-ਓ-ਕਿ-ਲ-ਜਿ-ਵ-ਓ-ਤੋ-ਰ 'ਤੇ ਜ਼ਰਗਰ ਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਿੰਦਰਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਨ ਅੰਬਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਜ਼ਰਗਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਰਾਸਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਰੂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੱਖਣ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (3) ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਜ਼ਰਗਰਾਂ ਦੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੈਰ-ਖੇਤੀ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਹਿੰਦੂ ਜ਼ਰਗਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੇਸਲੇ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਮੰਨਾਂਗਾ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਜ਼ਰਗਰ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਰਵਾਇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ। ਡਾ. ਸੀ. ਜੇ.

ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਵਾਜ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੁਝ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਔਰਤ ਜੋ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੀ ਪੁਆਧੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਰਿਵਾਜ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ-
 ----ਜ਼ਰਗਰਾਂ ਨੂੰ 7 ਕੇਬਲ, ਸੀ ਜੇ, ਕਿਉਂ ਸਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਜੇ district. The relevant the
 ਜਵਾਬ

ਸਾਲ 1947 ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ
 ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ; -
Riwaj-i-am of the

ਸਵਾਲ 13.— ਕੀ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਤੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ? *

ਜਵਾਬ— ਨਹੀਂ।

ਸਵਾਲ 25. -ਕੀ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪਤਨੀ ਦਾ ਤਲਾਕ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ? ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ * ਵੈਧ ਤਲਾਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ * ਕਿਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਅਤੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ?

ਜਵਾਬ—* * * * * * ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ

ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਲਾਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਇੱਕ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ 26.— ਕੀ ਪਤਨੀ ਵਿਆਹ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ?

ਜਵਾਬ— ਇੱਕ ਪਤਨੀ ਰਿਵਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਇੱਕ ਮੁਸਲਿਮ ਔਰਤ ਨੇ ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਆਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, 1939"।

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਵਾਜ਼-ਏ-ਆਮ ਆਰ*ਗਬੀਰ ਸਿੰਘ ਹੈ
ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਲਾਹੇਵੰਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ III ਦੇ ਸਵਾਲ 3 (ਬੀ) ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਚਲਦਾ ਹੈ: -

and others
v.
Shrimati
Kartar Kaur
and others

3 (ਬੀ) ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਤਲਾਕ ਦੀ ਰੀਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ;

ਪਰ

ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਕਬੀਲੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਤਨੀ ਭੰਡਾਰੀ, ਸੀ.ਜੇ. ਨੂੰ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਡੀਡ ਦੇ ਅਮਲ
ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ: -

- (1) ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅਤੇ ਸ਼ਕਰਗੜ੍ਹ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਲਬਾਣਾਂ।
- (2) ਬਟਾਲਾ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸ- * ਪੁਰ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਜਾਟ।
- (3) ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਸੈਣੀ, ਭੱਟ, ਲੋਹਾਰ ਅਤੇ ਤਰਖਾਣ।

4 ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਬੀਲੇ

ਲਬਨਾਸ ਅਤੇ ਸੈਨੀਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ,
ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਜ਼ਰਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਲਾਕ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਤਲਾਕ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਬੀਲੇ ਵੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਚਲਾ ਕੇ ਹੀ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਡੀਡ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਮਹੱਤਤਾ ਜੁੜੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਵਿਆਹੀ ਔਰਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ, ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬਨਾਮ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1), ਸੁੰਦਰ ਬਨਾਮ ਨਿਹਾਲਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2)।

(1) ILR 14 Lah. 659

(2) 84 ਪੀਆਰ 1889,

ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਸਾਡੇ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਅੱਗੇ ਦੋ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਜ਼ਾਰ 9 ਆਰ ਵਾਈ ਸੀਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਮਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ- ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਿਰੀਖਣਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ " ਮੁੱਖ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਲਾਹੌਰ ਭੰਡਾਰੀ, ਸੀ.ਜੇ. ਈਨ ਗੰਧੂ ਜੋ ਯੂਸੀਈ ਜੇ ਏਫਪੀ ਏ ਜੀਐਸਐਸ 106 ਅਤੇ 107 ਪੇਪਰ ਬੁੱਕ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪਾਇਆ ਕਿ ਕਹਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਛੱਡੀ ਹੋਈ ਪਤਨੀ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ। ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ:

“ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਅਗਲੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਰਿਵਾਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਅਨੈਤਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ:

ਅਸੀਂ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾ ਤਾਂ - ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁੜ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤਲਾਕ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਕਬੀਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਘਟੀਆ ਹਿੰਦੂ ਕਬੀਲੇ ਜੋ ਸਖਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਤਲਾਕ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਗੋਸਾਈਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਜ਼ਰਗਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇੱਕ ਘਟੀਆ ਹਿੰਦੂ ਕਬੀਲੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਉਹ ਸਖਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ.. ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਮੁਦਈ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਖਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ

ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੀ [^] [^] [^] ਵਿੱਚ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੇਸ ਆਮ ਨਿਰੀਖਣ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵਿਖੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ

ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਮਨੋ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਉਸ ਬੋਝ ਨੂੰ ਉਤਾਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਜੋ ਉਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ- ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ ", ~ ", 1 i ਇੱਕ ਭੰਡਾਰੀ, ਸੀ.ਜੇ.

ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪਤਨੀ ਦੇ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦੇ ਬੰਧਨ ਨੂੰ ਭੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ.

ਦੂਸਰੀ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਰਗਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਜਾਟਾਂ ਦੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ < ■ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਜਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ

ਇੱਕ ਔਰਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਲੱਛੁ ਬਨਾਮ ਦਲ ਸਿੰਘ (1), ਈਸਰ ਸਿੰਘ v. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬੁਧੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (2), ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦਾ ਕਿ ਜ਼ਰਗਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਰੀਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਜ਼ਰਗਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਟਾਂ ਦੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲੌਗਿਕ ਕੈਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਸਮਾਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਏਗੀ। ਰਿਵਾਜ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਦਾ। ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕਸਟੋਰਨ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਰੈਟੀਗਨ ਦੇ ਕਸਟਮਰੀ ਲਾਅ ਦੇ ਡਾਇਜ਼ੈਸਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਤੱਥ ਵਜੋਂ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਬਿਨਾਂ ਝਿਜਕ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਯੂਥਿਸਟਰ

- (1) 33 ਪੀਆਰ 1896
- (2) (1913) 14 PLR 595

ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕੌਰ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿ ਇਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਸਟਮ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ-

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਠੇਮ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਰਗਰ ਜਾਂ ਮੁਦਈ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੀਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ -----ਜੋ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ।
ਭੰਡਾਰੀ। CJ^ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕਾਲ।

ਔਰਲੀ ਈਥਰ ਸਵਾਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਯੁੱਧ-ਹਿਸਤਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸਰਦਾਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ 'ਭੈੜਾ ਵਿਆਹ' ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਮੁੱਲਾ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪੈਰਾ 431 ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਔਰਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਰਦ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਜਿੱਥੇ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਤਲਾਕ ਦੁਆਰਾ ਭੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੈਰਾ 441 ਦਸੰਬਰ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਲਾਕ ਆਮ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਔਰਤ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਤਲਾਕ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਰੀਤ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ।

ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਾਂਗਾ ਕਿ ਯੂਥਿਸਟਰ ਕੌਰ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕਿ ਜਿਸ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਉਸ ਦੀ ਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਸਫਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇ ਕੇ ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਖਰਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਾਂਗਾ।

Dulat, J. ਦੁਲਟ, ਜੇ.—ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:— ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੰਚਨ